

A portrait of Jila Mossaed, a woman with shoulder-length brown hair, wearing glasses and a vibrant pink and blue patterned scarf. She is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred outdoor setting with trees.

Jila Mossaed

Diktöppningar. Jila Mossaed har två dörrar i sin hjärna: en för persisk och en för svensk poesi. Nu är den svenska dörren störst.

E

n dag år 1953 åkte den stora iranska poeten Ahmad Shamlu till Ahvaz, en stad i sydvästra Iran. Han skulle träffa två systrar, vars brådmogna dikter hade väckt hans nyfikenhet. Nu ville han ta reda på vilka de var.

Ahmad Shamlu spådde systrarna en lysande framtid som diktare, även om de fortfarande var så unga och blyga att de inte insåg hur bra de skrev. Och omslaget till det kommande numret av Shamlus litterära tidskrift, landets bästa, pryddes av "poesins systrar".

Så kom det sig att Jila Mossaed – den äldsta av systrarna – blev känd över hela Iran redan som 17-åring. Tio diktsamlingar och två romaner senare har hon också, precis som Shamlu förutsåg, blivit en av stjärnorna på den persiska litteraturhimlen.

Men inte ens Ahmad Shamlu hade kunnat gissa att Jila Mossaed 50 år senare även skulle ha gjort sig ett namn som svenskspråkig poet, trots att hon lärde sig

sina första svenska ord som 38-åring och fortfarande har svårt att skilja mellan *en* och *ett*.

– Jag tror inte att jag är någon språkbegåvad människa. Men jag är en erfaren poet, eftersom jag har skrivit i hela mitt liv. Om du ger mig tio ord på kinesiska så måste jag kunna skriva en dikt med dem – annars är jag inte någon riktig poet, säger hon.

Hon kom till Värmland med sina två barn 1986, efter att ha kommit på tvärs med den iranska teokratien. Under sina första tio år i Sverige skrev hon bara på persiska. Det var först när hon insåg att hennes böcker inte nådde fram till läsarna i Iran som hon tvingade sig att byta språk.

– Att skriva på svenska var inte något som jag önskade när jag var över 40 år. Men jag kände att jag hade en plikt att vittna om min situation. Jag måste berätta varför jag hade flyttat till Sverige, att jag måste leva och dö här, eftersom jag aldrig kommer att

– Det är som att jag har ett organ i min kropp som producerar poesi. Dikterna kan komma mitt i natten eller när jag sitter på spårvagnen, och det går så snabbt att jag måste skriva ner dem direkt för att de inte ska försvinna. Efteråt undrar jag ofta i vilken fabrik de har blivit till.

I BÖRJAN VAR problemet att den mesta poesin fortsatte att komma på persiska – vackra, fullödiga meningar, som hon plågades av att inte kunna använda. Men ju mer hon läste och pratade svenska, desto lättare gick det. I dag säger hon att hennes hjärna har två dörrar där poesin kommer ut, en för varje språk. Och det är den svenska dörren som är störst.

Det märkliga är att hennes svenska dikter med tiden har blivit allt mer olika den poesi som hon fortfarande skriver på persiska. Språket har blivit rakare och modigare, tycker hon – mer i samklang med det som hon uppfattar som det svenska språkets själ.

"Det är som att jag har ett organ i min kropp som producerar poesi"

kunna flytta tillbaka till Iran.

Språkbytet blev inte lättare av att hon förbjöd sig själv att använda ordbok. Då skulle den känslomässiga närheten i dikterna ha gått förlorad, menar hon. I stället ville hon att poesin skulle komma av sig själv, precis som den alltid har gjort på hennes modersmål.

– Många iranier som har läst mig på persiska tycker inte om mina svenska dikter. De är så enkla jämfört med det mystiska och labyrintiska sättet som man skriver poesi på i Iran.

Själv tror hon att enkelheten beror på att hon har övervunnit den rädsla som sitter →

**3 x
POETER
SOM INSPIRE-
RAR JILA**

Pär Lagerkvist
som liksom jag är
melankolisk, djup
och lite mörk.

Gunnar Ekelöf
som ibland svävar
nära mina planeter.

Claes Andersson
för att hans dikter
gör mig glad. →

djupt förankrad i den persiska litteraturen. Där har diktare i alla tider riskerat att bli avrättade eller att få sina böcker brända för att de har skrivit något som är otillåtet.

– I Iran har vi poeter alltid levt under kungligt eller religiöst förtryck. Därför har vi skapat ett mystiskt och tvetydigt språk med massor av metaforer och symboler. Mångtydigheten har varit ett skydd.

I dag använder hon i stället klarheten som ett vapen mot de orättvisor som hon har varit känslig för ända sedan barndomen. Som student i New York i slutet av 1960-talet mätte hon så dåligt av att se fattigdomen bland svarta och latinamerikaner att hon valde att åka hem till Iran igen.

Sitt rättvisepatos har hon fått med sig från sitt föräldrahem, som var välutbildat och icke-troende. Pappan var domare, mamman var aktiv inom kvinnorörelsen. Hennes pappa och morbror skrev dessutom skönlitteratur.

– Eftersom vi inte var religiösa, hade vi inte någon Koran. Men vi hade de klassiska poeterna Hafez och Rumi, som hyllade kärlek och tolerans. Det är därför som jag vågar säga att jag är emot sharialagen och regimen, och tycker att islam borde reformeras.

DET VAR VÄNDAN över tillståndet i världen som fick henne att år 2015 skriva diktsamlingen *Jag föder rådjuret* på bara två månader. Där tvingar hon sig själv att berättas om allt från båtflyktingar och vapenfabriker till barngiftmål och prostitution. Det

”Dikten kommer direkt från hjärtat och går direkt till hjärtat”

jagade rådjuret i bokens titel blir till en bild av människors utsatthet.

På samma sätt menar hon att alla dikter bara kan skrivas när man är verkligen berörd av något. Det gör att poesin blir sannare än prosan, där författaren kan behandla sitt stoff med distans. Därför tror hon också att poesin har en större makt att påverka människor.

– När du läser en dikt får du en upplevelse direkt. Det gör ont och skapar frågor, eftersom dikten kommer direkt från hjärtat och går direkt till hjärtat. Poesin kan inte blunda för sanningen.

Många av hennes dikter handlar om minnen från Iran, som framstår som ännu starkare eftersom hon skildrar dem från sin exil i Göteborg.

Därför beskrivs Jila Mossaed ofta som exilpoet. Själv ogillar hon den etiketten, eftersom hon inte drivs av någon nostalgisk hemlängtan.

Däremot älskar hon de människor och de ögonblick som hon har upplevt i Iran, till exempel sin mors röst eller den där gången när hon satt under ett eukalyptusträd i familjens trädgård och läste Balzac. Sådana minnen är vackra och går att använda som poetiskt stoff, menar Jila Mossaed.

– I en av mina dikter skyndar jag hem till en mörklila petunia på min balkong, som

doftar likadant som petuniorna i Iran. Upplevelsen ger liv till något som jag har varit med om för länge sedan. När man sedan väver ihop det med mitt liv här blir det en vacker dikt, som kanske någon vill läsa.

I STÄLLET FÖR exilpoet vill hon bli betraktad som en diktare som hyllar sanningen, rättvisan och kärleken – och kanske lite av en drömmare och illusionist. Men hon vägrar att bekänna sig till någon ideologi eller religion, som hon menar bara har gjort människors liv sämre.

– Även de som läser mig i Iran vet att jag inte företräder något parti, utan att jag är min egen – jag är *jilaist!*

I hennes senaste diktsamling *Vad jag saknades* här från 2018 är exiltemat också mindre framträdande. I stället fokuserar Jila Mossaed på de stora frågorna om livet, döden och kärleken – sådana saker som man börjar fundera på när man har fyllt 70 år.

Men hon menar att hon fortfarande inte har nått sin topp som diktare. Under hösten har hon satt upp en pjäs om poeten Forough Farrokhzad på Göteborgs stadsteater. När hon får tid vill hon också skriva aforismer – korta berättelser, som hon tror att hon har lättare att skriva än romaner, eftersom de kräver en mindre förtrogenhet med svensk grammatik.

– Man måste vakna med längtan varje morgon, och min längtan är att skriva mer och mer. Jag tror att jag kommer att fortsätta att skriva och älska poesi ända tills jag drar mitt sista andetag. ☺

Är:

Poet och författare. Född den 4 april 1948 i Teheran, Iran. Universitetsstudier i engelska i Iran och Göteborg.

Aktuell:

Tog sitt inträde i Svenska Akademien den 20 december 2018, där hon ersatte Kerstin Ekman på stol 15.

Bor:

Lägenhet i Majorna i Göteborg.

Familj:

Två barn. En storsyster som är översättare och barnboksförfattare i Iran, en lillasyster som är konstnär och poet i Los Angeles. Hennes numera avlidne bror var konstnär i Italien.

Bibliografi:

Har på svenska gett ut diktsamlingarna *Månen och den eviga kon* (1997), *Sju vilda oceaner* (2000), *Under floden ligger en kudde* (2005), *Varje natt kysser jag markens fötter* (2009), *Ett ljud som bara jag kan* (2012), *Jag föder rådjuret* (2015) och *Vad jag saknades här* (2018).

Favoritord:

Äng – ”Jag älskar ängslandskap.”